Länsstyrelsen Stockholm

Datum
2021-04-07

Beteckning
101-1325-2021

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Remissyttrande över betänkandet En gemensam angelägenhet (SOU 2020:46)

Er beteckning: Fi2020/03418

Sammanfattning

Länsstyrelsen välkomnar möjligheten för myndigheten att ge synpunkter på utredningen om jämlikhetsutmaningar i Sverige och tillhörande bedömningar, rekommendationer och förslag. Sammantaget ställer sig Länsstyrelsen positiv till att öka tillväxten och minska ojämlikheten i samhället, samt att även arbeta för ökad jämställdhet och förbättrad integration. Med anledning av utredningens breda omfattning, fokuserar vi i detta yttrande på de delar där det finns konkreta rekommendationer och förslag, där vi har specifik ämneskompetens samt där regionala avväganden är av intresse. Vi tar inte ställning till fördelningspolitiska aspekter samt finansierings- och skattepolitiska resonemang.

Särskilda synpunkter

Avsnitt 18 Arbetsliv

Avsnitt 18.3.1 Stärkt ställning för arbetstagare på arbetsmarknaden

Problem med återkommande korta anställningar och oklara anställningsförhållanden

Länsstyrelsen delar utredningens förslag om att utreda konsekvenserna för anställningstryggheten för visstidsanställda. I detta arbete bör en sektorsövergripande ansats anammas genom vilken olika gruppers utsatthet belyses såsom skillnader mellan kvinnor och män, funktionsnedsatta, samt personer med olika etnisk bakgrund och hudfärg.

Löpande och förbättrad uppföljning av skillnader i löner och inkomst mellan män och kvinnor

Länsstyrelsen delar utredningens förslag om att uppdra åt Medlingsinstitutet att i sin analys av löneskillnader mellan kvinnor och män även redovisa beräkningar av den horisontella lönesegregeringen på svensk arbetsmarknad. I detta arbete kan Medlingsinstitutet även överväga att beakta det intersektionella perspektivet för att synliggöra de skillnader som kan finns inom gruppen kvinnor respektive män, där olika maktordningar påverkar och ibland förstärker varandra.

Postadress
Länsstyrelsen Stockholm
Box 22067
104 22 STOCKHOLM

Besöksadress
Regeringsgatan 66

Telefon
010-223 10 00

Fax
010-223 11 10

E-post/webbplats
stockholm@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/stockholm

Avsnitt 18.3.3 Arbetsmiljö

Ökade ekonomiska resurser för tillsyn av arbetsmiljön
Länsstyrelsen tar inte ställning till huruvida det bör ges ökade resurser för utveckling och intensifiering av tillsynen på arbetsmiljöområdet med fokus på psykosocial arbetsmiljö och på identifiering av riskarbetsplatser. Däremot anser Länsstyrelsen att ifall resurser för sådant arbete ges, bör insatser göras för att öka kunskapen om betydelsen av jämställdhetsaspekter och normkritiska förhållningssätt till bland annat kön, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck, funktionsnedsättning, etnicitet och hudfärg.

Avsnitt 19 Mottagande och integration

Avsnitt 19.3.1 Asyltiden

Statligt ansvar under hela asyltiden
Vad gäller rekommendationen att genomföra Mottagandeutredningens alternativa förslag om koncentrerat mottagande i centrum där asylutredning genomförs, vill Länsstyrelsen framhålla behovet av att ta ett helhetsgrepp som omfattar både boende under asyltiden och bosättning efter uppehållstillstånd. Länsstyrelsen instämmer i att ett koncentrerat mottagande i centrum – där asylutredningen genomförs på större och färre anläggningar/centrum där asylsökande också bor – kan skapa förutsättningar för en mer effektiv handläggning under asylutredningen samt att effektivisera tidiga insatser. Det blir också lättare att nå ut med information om hälsoundersökningar. Ett koncentrerat asylmottagande kan däremot motverka ambitionerna i bosättningslagen att uppnå ett jämnare mottagande mellan kommuner efter uppehållstillstånd, samt försvåra för kommunernas möjligheter att upprätthålla kapacitet i skola, socialtjänst och andra väsentliga verksamheter på de platser där större mottagningscentra skulle placeras. En boendeform med enbart stora asylanläggningar kan också inverka negativt på kvinnors och barns situation och trygghet. Därtill kan ett koncentrerat mottagande vara mer sårbart vid en snabb och stor ökning av antalet asylsökande. Länsstyrelsen framhåller att det avgörande argumentet för att genomföra Mottagandeutredningens alternativa förslag är om detta avsevärt förbättrar Migrationsverkets förutsättningar och kapacitet att hålla handläggnings- och vistelsetiderna korta.

Upphäv bestämmelserna om eget boende under asyltiden
Länsstyrelsen har inga invändningar mot att den så kallade EBO-lagen upphävs, och att asylsökande som ordnar egen bostad under asyltiden inte får rätt till dagersättning, men vill samtidigt påpeka att ett upphävande av lagen sannolikt inte löser de utmaningar som finnas. Det är till exempel tveksamt om indragen dagersättning utgör ett tillräckligt effektivt styrmedel för att förhindra eget boende under asyltiden. Det finns istället en risk att asylsökandes utsatthet ökar, om dessa av olika skäl ändå väljer att bo i eget boende utan dagersättning.

Samhällsorientering för asylsökande
Länsstyrelsen anser att förslaget om att ändra lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända så att målgruppen för insatsen utökas till att omfatta även asylsökande, kräver vidare utredning och klargöranden. Det framgår inte i förslaget om asylsökande ska ingå i samma grupper som personer med uppehållstillstånd. Om så är fallet bör vidare utredning inkludera en bedömning av vad det innebär för samhällsorienteringens upplägg, innehåll och gruppdynamik, särskilt med tanke på att bifallsfrekvensen för asylärenden under år 2020 var runt en fjärdedel. Det innebär att en stor majoritet i nuläget får avslag på sin ansökan om asyl och ska återvända till ursprungslandet, vilket också bör få återverkan på vilken sorts insatser som är adekvata.

Använd algoritmer för effektivare bosättning
Vad gäller förslaget att uppdra åt Arbetsförmedlingen att genomföra kartläggningar av asylsökandes utbildning och yrkeserfarenhet, så instämmer Länsstyrelsen i detta. Vilken myndighet som ska ansvara för uppdraget och hur det ska utföras bör utredas vidare, liksom för vilka grupper kartläggning bör ske. En betydande del av de asylsökande idag får avslag och ska återvända, och en detaljerad kartläggning skulle kunna sända fel signaler till den asylsökande. Det är också viktigt att ta i beaktande att uppgifter ska kunna delas mellan olika myndigheter vid matchning och etablering med tanke på sekretessbestämmelser och olika tekniska system.

Avsnitt 19.3.2 Nyanlända barn och ungdomar

Information till alla föräldrar om förskola
Länsstyrelsen är positiv till rekommendationerna vad gäller information till alla föräldrar om förskola och att utveckla former för att nå grupper som inte deltar i förskoleverksamhet. Länsstyrelsen vill understryka vikten av att arbeta brett från samhällets sida för att skapa tillit till den svenska förskolan, genom insatser som på olika sätt bidrar till delaktighet i samhället, och där samverkan mellan myndigheter och det civila samhället kan genomföras. Exempelvis har Malmö stad lyckats nå kvinnor i utsatta områden bland annat genom det sociala företaget och kvinnokooperativet Yalla-trappan och i Stockholms stad är stadsdelsmammorna på liknande sätt en viktig aktör.

Mer yrkesundervisning för elever på språkintroduktionsprogrammet
Länsstyrelsen tillstyrker rekommendationen om ökad yrkesrelaterad undervisning inom språkintroduktionsprogrammet. Den bör även kompletteras med eller föregås av en tidig studie- och yrkesvägledning som med fördel kan integreras i språkintroduktionsprogrammet.

Avsnitt 19.3.3 Etableringsinsatser för nyanlända vuxna

Svenska för invandrare
Vad gäller rekommendationen om att höja ambitionsnivån för SFI och behovet av att stärka upp möjligheterna till ökad digitalisering, anser Länsstyrelsen att SFI redan har genomgått en snabb digital utveckling som en följd av den rådande pandemin. Behovet av ytterligare digitalisering bör därmed analyseras i ljuset av detta.

Vad gäller rekommendationen om att ta fram standardiserade obligatoriska läromedel i fysisk och digital form bör detta utredas vidare. En alltför detaljerad styrning av läromedel kan ha negativa effekter på skolan och lärarens möjligheter att anpassa undervisningen efter målgruppen och individens behov. Vad som däremot är viktigt är en standardisering av kurser som bidrar till jämförbarhet och som skapar förutsättningar för kvalitetssäkring. När det gäller vuxenutbildning i övrigt hänvisar Länsstyrelsen till sitt kommande remissvar på KLIVA-utredningen (SOU 2020:66).

Förenklingar och riskreducering för arbetsgivare som anställer nyanlända med subvention
Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att Arbetsförmedlingen eller bemanningsföretag tar över arbetsgivaransvaret för personer med subventionerade anställningar. Myndigheten saknar dock resonemang om hur strukturell rasism kan påverka nyanländas möjlighet till inträde på arbetsmarknaden och hur det kan motverkas.

Matchning
Länsstyrelsen tillstyrker rekommendationen om att resurserna för att vägleda nyanlända inom etableringsprogrammet behöver öka och att antalet inskrivna nyanlända per arbetsförmedlare behöver minska. Även arbetsformerna för förbättrat samarbete på såväl det organisatoriska planet som på individnivå behöver ses över.

Avsnitt 19.3.4 Jämställd integration

Sammanhållen etableringsinsats för utrikesfödda kvinnor med kort utbildning oavsett vistelsetid
Länsstyrelsen ser positivt på rekommendationen vad gäller en sammanhållen etableringsinsats för utrikesfödda kvinnor med kort utbildning oavsett vistelsetid. Länsstyrelsen vill betona att specifika integrationsinsatser med ett jämställdhetsperspektiv är angelägna, och att det behövs en mängd olika aktiviteter för att nå kvinnor och vara ett stöd på väg ut på arbetsmarknaden och i samhällslivet. Det betyder att insatser inom öppen förskola, skola, föreningsliv, vuxenstudier och arbetsmarknadsinsatser måste komplettera varandra och

samverka. Insatserna kan vara resurskrävande i ett kort perspektiv, men är nödvändiga om det ska finnas chanser till ett socialt hållbart samhälle på sikt.

Information till anhöriginvandrare om samhällsorientering
Länsstyrelsen ställer sig positiv till rekommendationerna om information till anhöriginvandrare om samhällsorientering och dokumentationskrav för huvudmännen, men vill framhålla att det finns stora utmaningar för kommunerna att nå den specifika målgruppen. Det finns idag inga register för att nå de anhöriginvandrare som omfattas. Det är dessutom svårt att informera om de komplexa regler som rör vem som har rätt till utbildningen.

Avsnitt 19.3.5 Ökad statlig finansiering av integrationen

Statligt ansvar för etablering av nyanlända
Länsstyrelsen ser positivt på förslaget att utreda ett utökat statligt ansvar för nyanlända flyktingars bosättning, etableringsinsatser och försörjning under en längre tid än de två år som anges i bosättningslagen och etableringslagen. Om förslaget även innebär att kommunerna tilldelas schablonersättning för en längre period än två år skulle eventuellt deras möjligheter att erbjuda nyanlända ett mer långsiktigt boende förbättras. Det ska dock påpekas att målsättningen bör vara permanenta bostadskontrakt eller åtminstone att kontraktstiden ska kopplas till hur lång tid det tar att på egen hand etablera sig på bostadsmarknaden i anvisningskommunen. Länsstyrelsen vill också lyfta behovet av en form av grundersättning till kommuner som inte är kopplad till antalet individer, vilken kan bidra till att behålla beredskap och mottagandekapacitet över tid. I tider av lågt mottagande nedmonterar kommunerna sina flyktingmottagande funktioner av resursskäl, vilket leder till underkapacitet i de perioder då fler personer tas emot. Förslaget med en förlängd etableringsperiod förutsätter också att Arbetsförmedlingen organisatoriskt och ekonomiskt har möjlighet att svara upp mot de krav som ett fungerande etableringsprogram innebär. Detta nämns med tanke på den stora omorganisation med färre kontor och minskade möjligheter till personlig kontakt med handläggare för nyanlända inom etableringen som genomförts på senare år.

Låt arbetsmarknadens behov avgöra arbetskraftsinvandringen
I förslaget om att återgå till en myndighetsbaserad arbetsmarknadsprövning för att bedöma behovet av att rekrytera arbetskraft från tredjeland, saknar Länsstyrelsen ett tydligt resonemang om hur OECD:s utvärderande rapport från 2011 kan antas leda fram till förslaget att skapa en myndighet som ansvarar för arbetsmarknadsprövningen.

Avsnitt 20 Bostäder och grannskap

Avsnitt 20.3.1 Förbättrad tillgång till ekonomiskt överkomliga bostäder

Ökad statlig finansiering av bostadsbyggande
Länsstyrelsen ser positivt på förslaget om att regeringen successivt bör höja nivån på investeringsstödet för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande. Därutöver menar vi att stödet behöver göras om så att alla bostadsstorlekar omfattas av lika mycket stöd per kvadratmeter.

Regional planering för bostadsförsörjning
Länsstyrelsen bedömer att förslaget om att regeringen ska ge regionerna i uppdrag att bedöma den regionala bostadsbristen för olika grupper och i samråd med kommunerna fördela byggtal gällande bostäder för särskilda grupper emellan dem, inte längre är relevant. Detta med anledning av regeringens promemoria Ett bättre underlag för att bedöma bostadsbristen (Ds 2021:2) som nu är ute på remiss. Länsstyrelsen bedömer att frågan därmed hanteras utanför denna utredning.

Avsnitt 20.3.4 En social bostadspolitik

En social bostadssektor
Länsstyrelsen delar kommissionens förslag med tilläggsdirektiv om att undersöka hur en svensk modell för överkomliga bostäder riktade till hushåll med lägre inkomster kan se ut. Om det ska ske inom ramen för en statlig allmännytta får en utredning visa.

Avsnitt 21 Regionala frågor

Avsnitt 21.3. Förslag och bedömningar

Ökad statlig närvaro och samverkan
Vad gäller bedömningen om att stärka den lokala statliga närvaron, kommer Länsstyrelsen att återkomma i denna fråga. Det kommer att ske inom ramen för den utredning som har tillsatts med syfte att analysera hur de statliga servicekontoren, och därmed den lokala tillgången till statlig service, ska stärkas.

Avsnitt 23 Hälso- och sjukvård

Avsnitt 23.3.1 Det tidiga livet

Riktat föräldrastöd inom mödra- och barnhälsovården
Länsstyrelsen ställer sig bakom kommissionens rekommendation om att utvärdera de initiativ som tas för att nå de grupper som i lägre utsträckning deltar i de generella mödra- och barnhälsovårdsprogrammen. Länsstyrelsen vill poängtera att

utvärderingen även bör inkludera föräldraskapsinsatser till föräldrar med små barn utanför mödra- och barnhälsovård, exempelvis inom kommunalt föräldraskapsstöd.

Avsnitt 23.3.2 Jämlika levnadsvanor och arbetsmiljö

Matvanor och fysisk aktivitet

Länsstyrelsen stödjer förslaget att genom en utredning ta fram ett program för att främja goda levnadsvanor framförallt bland unga i alla socioekonomiska grupper. Många av verktygen för att underlätta förbättrade och mer jämlika levnadsvanor ägs dock av andra aktörer än hälso- och sjukvården, såsom kommuner och civilsamhälle. Ett sådant program bör därför inkludera åtgärder på nationell, regional och lokal nivå samt innehålla förslag på hur dessa ska förvaltas, spridas, implementeras och följas upp. Strategier för att nå fram till särskilt prioriterade målgrupper ur ett jämlikhetsperspektiv bör inkluderas. Länsstyrelsen föreslår också att strukturer för att samla, sprida, implementera och följa upp verkningsfulla hälsofrämjande och förebyggande åtgärder för lokal och regional nivå utvecklas som en del i den statliga stödstruktur för folkhälsa som Folkhälsomyndigheten föreslagit för regeringen.

Avsnitt 23.3.3 En jämlik och behovsbaserad hälso- och sjukvård

Förebyggande folkhälsoansvar

Vad gäller rekommendationen om att regionerna bör få ett utökat uppdrag i form av att följa folkhälsoutvecklingen och i samarbete med kommunerna bedriva preventivt arbete inom regionen, delar Länsstyrelsen bilden av att det behövs en utvecklad struktur för övergripande folkhälsofrågor på regional nivå. Däremot ser vi att behoven är större än att följa utvecklingen och samarbeta kring preventivt arbete. Erfarenheter från de pilotprojekt inom regional folkhälsosamordning som länsstyrelserna i Stockholms och Västerbottens län bedriver år 2019–2021 ger vid handen att vi istället föreslår att: 1.) Uppdrag ges till regional nivå om en ökad samordning och samverkan med kommunerna för genomförande av den nationella folkhälsopolitiken genom utökade uppdrag till både regioner och länsstyrelser. I samband med detta bör länsstyrelsernas uppdrag förtydligas och förstärkas. Uppdraget bör inkludera att bidra till regional samordning och kunskapsspridning genom en förtydligad instruktionsskrivelse enligt förslag från Kommissionen för jämlik hälsa, och som en del av den statliga stödstrukturen för folkhälsopolitiken (Folkhälsomyndigheten). Genom uppdrag till länsstyrelserna kan likvärdigheten över landet stärkas och erfarenheterna från såväl folkhälsopilotprojekten som befintliga samordningsuppdrag tillvaratas. Länsstyrelserna har också upparbetade kontakter och nätverk med länets kommuner och vana av att bidra till implementering av statlig politik lokalt, och 2.) Kommuner får ett utökat uppdrag att arbeta främjande och förebyggande för god och jämlik hälsa.

Avsnitt 24 Transfereringar barn och familj

Avsnitt 24.3.2 Bättre inkomstskydd för gravida

Länsstyrelsen ställer sig bakom förslaget att utreda samlat hur graviditet hanteras i socialförsäkringen. Att utöka skyddet för gravida är en viktig jämställdhetsåtgärd. Myndigheten ser därför positivt på en översyn och moderniserat regelverk kring graviditet, arbetsförmåga och ersättningsnivå som tar hänsyn till individuella skillnader och villkor för varje gravid person. I ett sådant arbete behöver normer kring graviditetskomplikationer utmanas och belysas, då det är viktigt att normativt skilja mellan sjukdomsstämpling av graviditet å ena sidan, och att samtidigt kunna likställa graviditetskomplikationer med andra former av nedsatt arbetsfunktion å den andra.

Avsnitt 27 Institutionella frågor

Avsnitt 27.3.2 Sociala investeringar

Analysfunktion
Länsstyrelsen tillstyrker kommissionens förslag om att skapa en analysmyndighet med uppgift att i dialog med kommuner och regioner utveckla, standardisera och sprida vetenskapligt grundade metoder för att värdera kostnader och nyttor med sociala investeringar. Det är viktigt att en sådan analysmyndighet har en nära samverkan med de myndigheter som ger vägledning och implementeringsstöd i främjande och förebyggande arbetssätt såsom BRÅ, Folkhälsomyndigheten, Jämställdhetsmyndigheten, länsstyrelserna, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd och Socialstyrelsen.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektör Johan von Sydow med särskilt sakkunnig i jämställdhet Sophie Lidstone som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Anna Conzen medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd